

**MAAHANMUUTTAJIEN ÄIDINKIELI
KURDIN KIELEN OPETUKSEN SUUNNITELMA
2005**

KURDIN KIELEN OPETUKSEN SUUNNITELMA

Opetuksen lähtökohdat

Maahanmuuttajien äidinkielen opetuksella tuetaan oppilaan ajattelun ja kielenkäyttötaitojen, itseilmaisun ja viestinnän kehittymistä sekä persoonallisuuden kasvua. Oman äidinkielen opetus luo osaltaan pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle. Oman äidinkielen avulla oppilas säilyttää yhteyden kielelliseen kulttuuriinsa. Sen opetuksella voidaan tukea myös eri oppiaineiden opiskelua.

Opetuksen tavoitteiden lähtökohtina ovat oppilaan ikä, aikaisempi opetus sekä kodin ja muun ympäristön tarjoama tuki äidinkielen kehittymiselle. Ne voidaan määrittää tason tai vuosiluokkien perusteella.

Oman äidinkielen opetus on perusopetusta täydentävää opetusta, jota säätelee opetushallituksen suositus (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004).

Opetusjärjestelyt

Maahanmuuttajien äidinkielen opetuksen suunnitelma on laadittu kahden viikkotunnin vuosittaiseen äidinkielen opiskeluun. Tuntimäärä ja opiskelu vieraassa kieliympäristössä asettavat rajoituksia omaksuttavan aineksen laajuudelle.

Opetuksessa käytetään eri ikäkausille ja kulloinkin opetettavaan ainekseen soveltuvia työtapoja, jotka antavat myös elämyksiä ja innostusta oppimiseen. Joissakin kielissä voi olla rajatut mahdollisuudet saada kirjallista oppimateriaalia, jolloin työtavan valinnalla ja opettajan tuottamalla oppimateriaalilla on keskeinen merkitys.

Äidinkielen opetuksen suunnitelmasta, järjestämisestä ja arvioinnista tulee antaa tietoa huoltajille. Yhteistyö huoltajien kanssa tukee oppilaan tavoitteellista oppimista ja motivoitumista oman äidinkielen opiskeluun.

Kurdin kielen ja opetuksen ominaispiirteitä

Kurdin kieli on yksi indoeurooppalaisen kieliperheen indoiranilaisen kieliryhmän juurista. Indoiranilaiseen kieliryhmään kuuluvat myös mm. farsi, urdu, hindi ja pashtu. Kurdin kielessä on yhdeksäntoista eri murretta, jotka jakautuvat viiteen päämurteeseen. Kirjakielessä käytetään kahta päämurretta, jotka ovat pohjoiskermanjia (sorani) ja eteläkermanji.

Poliittisten olosuhteiden vuoksi eri kurdialueiden välillä ei ole ollut kulttuuriyhteyttä. Pohjois-Kurdistanissa käytetään sorani -murretta ja etelässä eteläkermanjia. Molemmat murteet ovat kehittyneet omalla tavallaan. Edellä mainittujen olosuhteiden vuoksi ei yhtenäisen kurdin kielen kehittyminen ole ollut mahdollista. Tämä on myös vaikuttanut puhutun ja kirjoitetun kielen kehittymiseen ja estänyt saman kirjainjärjestelmän käyttämisen. Nykytilanne on se, että Iraniin ja Irakiin kuuluvissa Kurdistanin eteläisissä osissa on jo pitkään käytetty arabialaista kirjainjärjestelmää. Turkille kuuluvassa Pohjois-Kurdistanissa ja Syyriassa käytetään sen sijaan latinalaisia kirjaimia. Entisen Neuvostoliiton alueella sen sijaan käytetään kyrillistä kirjainjärjestelmää, jolla on painettu kurdinkielistä kirjallisuutta ja tutkimusta.

Kurdin kielen latinalaisissa aakkosissa on 31 kirjainta ja arabialaisissa 34. Kahdella kirjaimella ei ole vastaavia äänteitä suomen kielessä. Suomen y:tä ja ö:tä vastaavia äänteitä ei kurdin kielessä ole. Arabialaisissa aakkosissa vokaaleja on seitsemän ja latinalaisissa aakkosissa kahdeksan. Kielen rakenne on lähellä sukulaiskielten rakennetta, samoin ilmaisutapa ja lauserakenne. Lauseessa on aina verbi. Sijamuodot ilmaistaan prepositioilla. Uusien sanojen muodostamisessa käytetään etuliitettä, päätteitä ja sanaliittoja.

Opetuksen suunnitelmassa kuvataan oppimista tasoittain tai luokka-asteittain. Käytännössä jokaiselle oppilaalle pyritään laatimaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajiensa kanssa henkilökohtaiset oppimistavoitteet. Siirtyminen oppimistasolta toiselle tapahtuu joustavasti.

TASO 1

TAVOITTEET

Oppilas

- rohkaistuu omankieliseen vuorovaikutukseen
- oppii kuuntelemaan keskittyen
- oppii kysymään, vastaamaan ja kertomaan omalla kielellään
- oppii lukemisen ja kirjoittamisen perustekniikat
- oppii tarkkailemaan lukemistaan ja luetun ymmärtämistään
- tutustuu käsitteisiin äänne, kirjain, tavu, sana, lause, otsikko, teksti ja kuva
- oppii uutta sanastoa
- tutustuu kurdin kulttuuriyhteisön tapoihin, juhliin ja perinteeseen
- tutustuu kurdin kielen tarinaperinteeseen

KESKEISET SISÄLLÖT

Puhuminen ja kuunteleminen

- suullista ilmaisua erilaisissa koulun vuorovaikutustilanteissa
- keskittävää ja päättelevää kuuntelemista

Lukeminen ja kirjallisuus

- kuullun, nähdyn ja luetun työstämistä kerronnan, leikin ja draaman avulla
- opettajan luennan kuuntelua, kuvien katselua
- puheen purkamista sanoiksi, tavuiksi ja äänteiksi
- luetun liittämistä omaan elämään
- tutustutaan keskustellen käsitteisiin päähenkilö, tapahtuma-aika ja -paikka sekä juoni
- erilaisia tekstejä (sadut, runot ja kertomukset)

Kirjoittaminen

- kirjanmuotojen piirtämistä
- lauseiden lopetusmerkit
- kirjoittamista tavu- ja sanatasolla

Kielentuntemus

- sanojen merkityksen havainnointia
- kielen rakenteisiin tutustumista

Kulttuurituntemus ja kieli-identiteetti

- tuntee oman kulttuurin tapoja, juhlia ja perinteitä
- oman kielen arvostus ja sen käyttäminen sekä koulussa että koulun ulkopuolella

TASO 2

TAVOITTEET

Oppilas

- rohkaistuu osallistumaan keskusteluihin ja pyrkii ottamaan vastaanottajan huomioon omassa viestinnässään
- osaa kuunnella keskittyen
- oppii lukemaan lyhyitä tekstejä sujuvasti
- tottuu tarkkailemaan sekä arvioimaan itseään lukijana ja kirjoittajana
- oppii valitsemaan luettavaa eri tarkoituksiin (kirjaston käyttö)
- tutustuu runoihin ja erilaisiin teksteihin
- osaa rakentaa lauseita ja pieniä tekstejä suullisesti ja kirjallisesti
- oppii kirjoittamaan sujuvasti käsin
- saa kokemuksia tekstinkäsittelyohjelmista
- oppii ymmärtämään kieliopillisen kuvauksen perusasioita
- tuntee kurdien kulttuurin tapoja, juhlia ja historiaa
- vertailee oman kulttuuriyhteisönsä tapoja muiden kulttuureiden tapoihin

KESKEISET SISÄLLÖT

Puhuminen ja kuunteleminen

- oman mielipiteen esittämistä, asiointia ja kysymysten tekoa
- keskustelupuheenvuoron käyttämistä sekä aktiivisen kuuntelun opettelu
- kuullun, nähdyn ja luetun työstämistä kerronnan ja draaman avulla

Lukeminen ja kirjallisuus

- opettajan luennan kuuntelua, kuullun perusteella työskentelyä
- luetun liittämistä omaan elämään
- tutustutaan keskustellen tekstien rakenteeseen ja juoneen
- tekstien vertailua

Kirjoittaminen

- selkeän ja sujuvan käsialan harjoittelua
- oman tekstin kirjoittamista
- tekstinkäsittelyohjelmien käyttöä
- oikeinkirjoituksen perusasioita

Kielentuntemus

- sanavaraston laajentaminen
- sanaston ryhmittelyä merkityksen ja taivutuksen perusteella
- puhutun ja kirjoitetun kielen vertailua

Kulttuurituntemus ja kieli-identiteetti

- kielen arvostus ja sen käyttäminen sekä koulussa että koulun ulkopuolella
- perusasiat kurdin kansan historiasta ja sen asuinalueista
- kulttuuriyhteisön tarina- ja tietoperinne

TASO 3

TAVOITTEET

Oppilas

- kasvaa suvaitsevaiseksi erilaisia kurdin puhujia kohtaan
- oppii käyttämään kurdin kielelle ja kulttuurille ominaisia viestintätaitoja ja kurdin kielen keskeisiä sääntöjä
- oppii käyttämään kurdin kieltä rohkeasti ja luontevasti sekä tunnilla että tuntien ulkopuolella
- oppii hyödyntämään tietotekniikkaa kurdin kielen opiskelussa, kuten hakemaan kulttuuriin liittyvää tietoa internetistä
- pystyy erottamaan puhekielen ja kirjakielen toisistaan
- harjaantuu aktiiviseksi ja kriittiseksi lukijaksi
- pystyy tuottamaan tekstiä annetun aineiston pohjalta
- tuntee kulttuuriyhteisönsä kaunokirjallisia teoksia ja kirjailijoita
- tutustuu kurdin kielitilanteeseen, kielen vaihteluun ja muuttumiseen

KESKEISET SISÄLLÖT

Puhuminen ja kuunteleminen

- kurdin kielen oikea ääntäminen eri murteissa
- harjaantuu toimimaan puhujana
- palautteen antamista ja vastaanottamista
- oman näkemyksen esittämistä ja puolustamista

Lukeminen ja kirjallisuus

- erilaisten tekstityyppien käsittelyä
- kulttuurissa tyypillisiä tekstilajeja
- lähteiden luotettavuuden arviointia

Kirjoittaminen

- kirjoitetun kielen lause- ja virketajun kehittämistä
- oikeinkirjoituksen vakiinnuttamista
- eri tekstilajien kirjoittamista käsin ja tietotekniikkaa hyödyntäen

Kielentuntemus

- perustiedot kurdin kielen rakenteesta

- mahdollisuuksien mukaan tutustutaan muiden oppiaineiden
- sanastoon kurdin kielellä

Kulttuurituntemus ja kieli-identiteetti

- kurdin kielen vaihtelu ja muuttuminen
- kielen ja kulttuuriperinnön tunteminen, arvostus ja esille tuominen
- äidinkielen merkitys identiteetin kehittämisessä

ARVIOINNIN PERIAATTEET

Maahanmuuttajien äidinkielen arviointi perustuu sekä opetuksen suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin että oppilaan henkilökohtaisiin oppimistavoitteisiin. Arvioinnissa on tärkeää opettajan antama jatkuva palaute ja yhteistyö huoltajien kanssa.

Arvioinnin tehtävänä on antaa oppilaalle realistinen kuva omasta osaamisesta ja edistymisestä sekä tukea itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppiaineen arviointi perustuu mm. tuntityöskentelyyn, kotitehtävien tekemiseen, kokeisiin, vihkotyöhön, portfolioihin ja projektitöihin.

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT ARVOSANALLE 8

Puhuminen ja kuunteleminen

Oppilas

- pystyy ilmaisemaan itseään sujuvasti ja ymmärrettävästi arkipäivän viestintätilanteissa
- osaa loogisesti edeten kertoa omin sanoin esimerkiksi jonkin kuulemansa kertomuksen
- pystyy seuraamaan keskustelua, osaa kuunnella muita ja ottaa osaa keskusteluun
- tuntee oman kielensä puheen keskeiset sosiaaliset säännöt, esimerkiksi keskustelutavat nuorten ja aikuisten välillä sekä kielellisen kohteliaisuuden keinot.

Lukeminen ja kirjallisuus

Oppilas

- on saavuttanut oman kielensä ominaisuuksiin nähden sujuvan peruslukutaidon
- osaa tehdä huomioita kertomuksen juonesta, henkilöistä, ajan ja ympäristön kuvauksesta, kielestä ja keskeisistä ajatuksista
- lukee ja ymmärtää erityyppisiä asiatekstejä, kuten oppikirja- ja lehtitekstejä, ja osaa tiivistää sisällöstä pääasiat
- on kiinnostunut lukemisesta; hän lukee myös koulutuntien ulkopuolella, jos kirjallisuutta on saatavilla
- osaa hakea ja käyttää omakielisiä tietolähteitä, esimerkiksi (sana)kirjoja ja tietoverkkoja.

Kirjoittaminen

Oppilas

- hallitsee oman kielensä ominaisuuksiin nähden riittävän hyvin oikeinkirjoituksen perussäännöt
- kirjoittaa ymmärrettävästi tutuista aiheista
- osoittaa kirjoitelmissaan hallitsevansa kirjoitettuun kieleen kuuluvat rakenteet
- osaa laatia erilaisia tekstejä, kuten kirjeitä, mielipidetekstejä ja kertomuksia oman kulttuurinsa viestintätraditiota noudattaen.

Kielentuntemus

Oppilas

- tuntee äidinkiелensä keskeiset rakenteet ja ominaispiirteet
- pystyy vertailemaan oman kielensä piirteitä suomen tai ruotsin kieleen
- osaa erottaa kirjakielen ja puhekielen toisistaan
- tuntee oman kielensä historiaa ja kielisukulaisuussuhteita
- on kiinnostunut äidinkielestään ja omasta kielitaustastaan ja pyrkii parantamaan äidinkielen taitoaan.

Kulttuurintuntemus ja kieli-identiteetti

Oppilas

- tuntee oman kulttuuriyhteisönsä tapoja ja perinteitä ja pystyy vertaamaan niitä muiden kulttuureiden tapoihin
- tietää perusasiat kansansa historiasta ja sen asuinalueista
- tuntee mahdollisuuksien mukaan kulttuuriyhteisönsä kaunokirjallisia ja muita taiteellisia teoksia, keskeisiä kirjailijoita sekä kerrottua tarina- ja tietoperinnettä
- ymmärtää äidinkielen merkityksen identiteetin kehittämisessä ja arvostaa äidinkieltään ja kulttuuriaan sekä myös muita kieliä ja kulttuureita.